

FITXA 6

LA GUERRA DE L'OPI

TEXT

L' IMPERI QUE NO VOLIA CANVIAR

Imatge 1. Paisatge i família xinesos. A a dreta, dalt d' un turó, una pagoda o temple xinès; en el mar, un típic sampan . Placa de llanterna màgica. Principis del segle XIX.

A finals del segle XVIII la Xina Imperial tenia 400 milions d'habitants. Això significava que un de cada cinc pobladors del planeta era súbdit del Gran Xin, el Fill del Cel, l'Emperador Sublim. Sens dubte, un país formidable. Napoleó ho advertia: "Xina és un gegant adormit, però quan es desperti el món tremolarà". Europa admirava les dimensions increïbles de l'Imperi Celestial.

Però a la cort xinesa ningú no es preocupava per Napoleó, ni per França, ni per Europa. És més, la majoria dels cortesans no tenien cap interès per saber-ne res. I, pel que pertoca al poble, n'ignorava fins i tot l'existència. Xina dormia, i somniava amb ella mateixa.

Des dels seu orígens, Xina havia viscut tancada al món exterior. Considerava tots els altres països nacions bàrbares, incivilitzades. No mancaven motius per a aquesta creença. De l'estranger només arribaven invasions i problemes. La Gran Muralla va ser construïda ja el segle III a. C. per l'emperador Hoang Ti amb el propòsit de defensar-se dels tàrtars, uns enemics que, mil anys després, seguien amenaçant les fronteres xineses. El mongols encara serien pitjors: aquest poble, procedent de les estepes del centre d'Àsia, aconseguí ocupar Xina després d'una guerra molt sagnant (1260 – 1278) que provocà, segons els historiadors xinesos, la mort d'uns cinc milions de persones. Els mongols regnaren gairebé cent anys, fins que finalment foren expulsats el 1368 per Xu Yueng- Xang.

Amb aquest emperador s'inicià un període d'esplendor, anomenant de la dinastia Ming, que significà *resplendent* o *daurada*. Floria el comerç. El poble vivia tranquil. Els

artesans elaboraven peces de porcellana considerades encara avui d' una qualitat artística insuperable. I novament vingueren els estrangers a pertorbar el regne.

Imatge 2. Vaixells europeus del segle XVII. Infinalment superiors als sampans, la seva potent artilleria assegurà a les potències europees el control de la costa i el mar de Xina.

El 1516 arribaren els portuguesos. Inicialment mantingueren amb el xinesos un comerç pacífic, però aviat intentaren apoderar-se d'alguns territoris costaners i saquejaren diverses ciutats per capturar esclaus. L'Imperi xinès acabà pactant amb ells; l'any 1557 els contractà per acabar amb el pirates de l'illa de Macao. Els portuguesos els exterminaren, obtenint com a recompensa el dret d'establir en aquest territori una colònia des d'on podien comerciar amb Xina.

L'èxit dels portuguesos animà altres països europeus a seguir el seu exemple. El 1575 desembarcaven els primers ambaixadors espanyols. El 1604 feien la seva aparició els holandesos, els quals ocuparen l'illa de Formosa (l'actual Taiwan) entre 1624 i 1662. El 1637 els anglesos bombardejaren diferents ports xinesos per obtenir concessions comercials. També arribaren missioners catòlics, concretament jesuïtes, que s'instal·laren a Pequín i començaren a predicar el cristianisme.

El comportament agressiu dels europeus va motivar que se'ls anomenés "diables" o "bàrbars rojos", essent alhora temuts i odiats.

Mentrestant, la dinastia Ming arribava a la seva fi. Durant els regnats dels dos darrers emperadors es produïren greus revoltes. Llavors, un poble tàrtar, procedent de Manxúria, s'aprofità de la situació. L'últim emperador Ming, Tsun-Xeng, es veié obligat a suïcidar-se el 1644 i començà una nova dinastia, anomenada manxú.

Els manxús dominarien Xina fins el 1912. Tot i ser considerada sempre pel poble com una dinastia estrangera, practicà una política xenòfoba. El 1724 foren expulsats els missioners catòlics. El 1757 ordenaren que el comerç amb els europeus es concentrés exclusivament en el port de Canton. Totes les altres ciutats xineses restaven prohibides als estrangers.

Imatge 3. El port de Canton. Fotografia de finals del segle XIX.

Xina s'aïllà del món. No era un bon moment per fer-ho. Mentre els xinesos basaven el seu govern en la imitació de models antics, a la gran Bretanya començava la Revolució Industrial. Aviat modernitzaria tant la indústria com el seu armament. I, convertida en gran potència, es llençaria a la conquesta del món.

UN RETRAT DE LA VELLA XINA

L'emperador governava com un sobirà absolut. Vivia a Pekín, en un recinte propi, la Ciutat Prohibida, un immens conjunt de palaus i jardins, d'una superfície de 25.000 hectàrees. Cap llei no limitava el seu poder: tenia dret de vida i mort damunt qualsevol

súbdit. També eren d'ell – si més no en teoria – totes les terres de Xina, cosa que li concedia el dret a cobrar impostos en la quantitat que desitgés.

Imatge 4. A l'esquerra, l'emperador. Se'l considerava emparentat amb les divinitats. Per això se l'anomenava Fill del Cel, Germà del Sol o Sobirà Celestial. A la dreta, soldat xinès, possiblement d'un regiment de la Guàrdia Imperial. Va armat amb una gran espasa i un arc típic de les forces manxús. Un armament potser eficaç a Xina, però superat a Europa des de l'Edat Mitjana. Plaques de llanterna màgica, datades entre 1830-1840.

L'emperador s'ocupava poc del govern real. Aquest estava en mans dels mandarins, un cos de funcionaris d'una preparació excepcional. Calien deu anys de dur estudi per superar els exàmens que permetien convertir-se en mandarí. S'esperava d'ells una total honradesa i fidelitat a l'emperador. En la realitat, sovint robaven impostos i aprofitaven el seu poder per apropiarse dels béns de la població.

La resta de la societat estava rígidament estratificada. Els pagesos eren considerats un grup important. Així havia de ser: la prosperitat en les collites d'arròs i el treball eficaç del camp significaven la pau social. Un mal any comportava la fam per a una gran part de la població, amb el resultat inevitable de revoltes contra el poder imperial.

Per sota dels pagesos es trobaven els artesans, els soldats i els mariners. I en un lloc sorprenentment inferior, just per damunt dels esclaus, apareixien els comerciants. Mentre a Europa aquest grup social s'enriquia, invertia el seu capital en empreses i dominava la societat burgesa, els comerciants xinesos es trobaven en una posició insignificant.

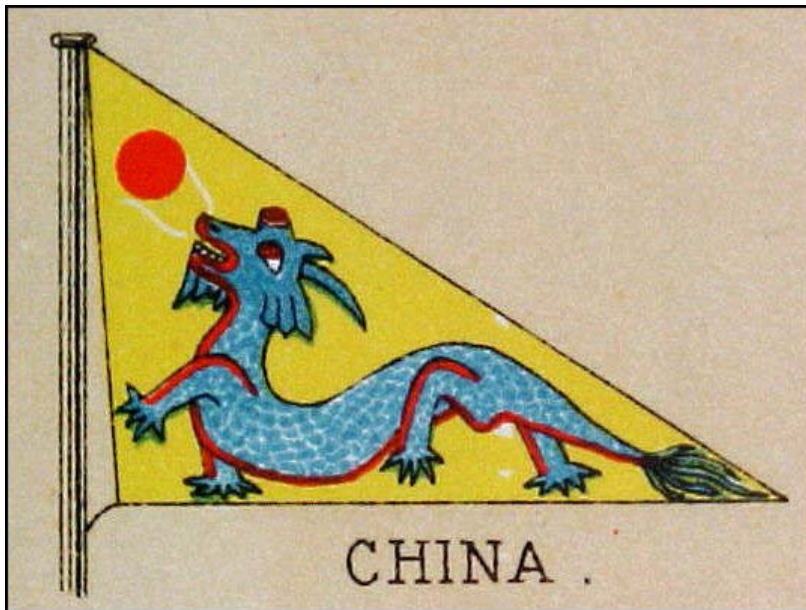
Imatge 5. Venedor ambulat de vaixelles a Mukden, capital de Manxúria. Fotografia d'aproximadament 1890. Per a la mentalitat xinesa, el comerciant era un paràsit social, donat que es limitava a distribuir i vendre productes elaborats per altres persones.

Els comerciants xinesos de Canton s'agrupaven obligatòriament en un sindicat denominat "Cohong", presidit per un mandarí, anomenat "Hoppo". De tant en tant, (sobretot quan la cort de Pekín necessitava diners) el "Hoppo" exigia als membres del "Cohong" impostos extraordinaris, molt elevats, que arruïnaven els comerciants més febles. El producte que venien als europeus era bàsicament el te. A canvi, exigien monedes espanyoles de plata, únic valor occidental acceptat per l'Imperi Celestial. Fins el 1800 aquest sistema resultava satisfactori per les dues parts. Aviat havia de canviar.

L' HONRADA COMPANYIA QUE COMERCIAVA AMB OPI

La Gran Bretanya comerciava amb Xina amb un monopoli exclusiu, concedit a la companyia "East India Company". Com el nom indica, s'havia creat inicialment per comerciar amb l'Índia, territori que els britànics estaven conquerint. Quan ocuparen el territori de Bengala (l'actual Bangla Desh) hi trobaren grans plantacions de cascalls. Una planta coneguda des de l'època faraònica, que es prenia en infusions per calmar el dolor.

Però dels cascalls els indis obtenien l'opi. De l'opi s'extreia un xarop, el làudan, que obtingué un gran èxit a l'Anglaterra de principis del segle XIX. No és estrany: es tractava una droga que creava ràpidament addicció. L'opi es consumia també en forma de boles que es podien desfer i fumar en una pipa. El seu consum en massa hauria comportat convertir Anglaterra en una nació de drogoaddictes. Com es natural, el govern britànic acabà il·legalitzant el producte. Però l' "East India Company" no estava disposada a perdre els beneficis obtinguts amb l'opi. Només calia vendre la droga a un altre país. El problema era determinà quin.

Imatge 7. La bandera imperial xinesa.

El fons era groc, color reservat per a ús exclusiu de l'emperador.

El drac era un animal considerat positiu a la Xina. La seva presència en la bandera representava la immortalitat de l'Imperi Xinès.

Xina semblava el mercat ideal: un país prou ric com per poder pagar, i prou feble com per no poder impedir el tràfic.. Entre 1801 i 1831 el comerç d'opi passà de 5.000 barrils a 18.941 barrils (1 barril = 159 litres). Un negoci suculent. Tant, que provocà problemes a la mateixa "East India Company". El 1834, grups de comerciants desitjosos de participar en el negoci, aconseguiren que el Parlament britànic acabés amb el dret exclusiu de la companyia per comerciar en Xina. L'"East India Company" es trobà amb dotzenes de competidors sense escrúpols que inundaren d'opi el mercat xinès. Actuaven lliurement, sovint com a contrabandistes, tot i que en teoria existia a Canton un Superintendent de Comerç, el capità Elliott, encarregat de controlar les activitats mercantils.

El 1834, 12 milions de xinesos vivien en l'infern de la drogoaddicció. Un problema social greu, que també creava un conflicte econòmic: la droga es pagava en plata, en taels (peces de tres unces i mitja de plata), de manera que Xina s'estava empobrint. Tot plegat era massa per al país.

Per aquest motiu l'emperador Tao-Kuang havia decidit solucionar el problema enviant a Canton un Alt Comissari, un càrrec excepcional que només s'utilitzava en casos d'emergència nacional. El nomenament va recaure en Lin Tse-Su, un mandarí intel·ligent i capaç. Tenia cinquanta quatre anys. Havia governat sàviament en dues províncies. Se'l considerava un bon poeta, cosa molt apreciada a Xina. Tao-Kuang en persona mantingué amb Lin disset llargues entrevistes, en el decurs de les qual dissenyaren l'estratègia per acabar amb l'opi. Quan Lin arribà a Canton, el darrer dia de 1838, estava convençut del seu èxit.

Imatge 7. El comissari imperial Lin Tse-Su.

Per als britànics era un tirà, enemic del lliure comerç. Per als xinesos, en canvi, és encara avui un heroi que s'enfrontà als estrangers que arruinaven el país.

En tots els casos, se li ha reconegut la intenció d'alliberar Xina del flagell de la droga i una absoluta incorruptibilitat.

És autor d'una descripció dels britànics i portuguesos que va conèixer: "son homes que porten uns vestits rígids, que amb prou feines els deixen moure... Mengen molta carn, i la couen poc, cosa que és causa dels seu temperament colèric... Tot en ells, tant la roba, com el caràcter, com els costums, els presenta com veritables dimonis".

Lin començà publicant un edicte (març de 1839), on es prohibia vendre droga a les escoles i oferint als addictes a l'opi l'oportunitat de regenerar-se. Simultàniament, es promulgava una llei imperial condemnant a la pena de mort tots els venedors de droga, tant xinesos com estrangers. Quan Lin intentà arrestar un conegut traficant d'opi, l'anglès William Jardine, el Comissionat Elliot es negà a lliurar-lo. Llavors, com mesura de pressió, Lin bloquejà el subministrament d'aliments als comerciants de Canton. Elliot, a contracor, negocià amb Lin. El britànic acceptà lliurar l'opi per aixecar el bloqueig. Els comerciants posaren el crit al cel, però Elliot els tranquil·litzà assegurant que la Corona Britànica els compensaria pel valor de la mercaderia perduda.

Imatge 8. Condemnats a la càngua. Es tractava d'un cep molt molest, que impedia al reu alimentar-se sol. Els càstigs xinesos, que incloïen la pena de mort per estrangulació o decapitació, aterrien els europeus, que els consideraven d'una crueltat medieval.

Lin confiscà vint mil barrils. L'opi fou destruït barrejant-los amb calç i llençant-lo a l'aigua. Però si Lin creia que havia guanyat, s'equivocava. Ara va ser Elliot qui, en revenja, prohibí als britànics comprà tè a la Xina. I, per complicar encara més les coses, un grup d'anglesos borratxos matà a cops un xinès. Elliot es negà a lliurar els assassins, de manera que Lin tornà a bloquejar els subministrament d'aliments. Per aconseguir menjar, els britànics arribaren a disparar contra els vaixells xinesos que mantenien el boicot.

Qui informà d'aquests fets al govern de Londres va ser William Jardine, el traficant que Elliot havia protegit. És difícil imaginar algú menys imparcial. Amb habilitat, convencé a molts comerciants que una guerra amb Xina obriria aquest mercat als productes britànics. Subornà periodistes per publicar articles on es defensava l'honradesa del tràfic de l'opi. El tema va ser discutit en el Parlament britànic, en una sessió difícil on es defensaren arguments en favor i en contra de fer la guerra a Xina: 271 diputats votaren a favor; 262 ho feren en contra. Aquest 9 vots de diferència estaven destinats a canviar la història de Xina.

LA GUERRA DE L' OPI

El 9 de juny de 1840 arribà a Canton la flota britànica. La formaven tres vaixells de 74 canons, dues fragates de primera classe de 46 canons, 5 fragates de segona classe de 28 canons, vuit corbetes de 18 canons i 27 transports amb 3.600 soldats. Manava aquesta estol imponent el cosí de Charles Elliot, l'almirall Georges Elliot, qui assegurava tenir per objectiu la defensa dels drets dels xinesos contra els abusos del Comissionat Lin. Costa imaginar més cinisme.

Imatge 9. Arcs commemoratius xinesos.

Recordaven les gestes militars o l'obra dels grans filòsofs.

Durant el segle XIX passaren a ser l'evocació de la vella grandesa de Xina.

Pocs dies després, els britànics s' atacaren l'illa de Xusan, d' uns 50.000 habitants. En 9 hores de combat, arrasaren la capital, i mataren 2.000 soldats xinesos. Només moriren 19 britànics.

Es tractava d' una derrota aclaparadora. Quan l' emperador va rebre la notícia, carregà a Lin la culpa del desastre. El comissionat va ser fulminantment destituït i cridat a Pekín. El substitut va ser Kishen (en alguns textos apareix citat com Xi Shan), un mandarí tàrtar considerat expert en temes estrangers. Kishen inicià unes inacabables negociacions amb els britànics, en el decurs de les quals aquests exigien el lliurament de l' illa de Hong-Kong. Kishen, que coneixia el poder militar britànic, acceptà, però l'emperador considerà una traïció el lliurament de qualsevol territori xinès. Es tallaren les negociacions i Kishen, com abans Lin, anà a la presó. Tractar amb els britànics resultava realment perillós per als negociadors xinesos.

Imatge 10. Port de Nankín.
Placa de llanterna màgica,
possiblement del temps de la
Guerra de l' Opi.

Reanudada la guerra, les victòries dels britànics (reforçats ara amb 12.000 homes) foren constants. Malgrat l'heroica resistència dels xinesos, que preferien el suïcidi abans de la rendició, els britànics ocuparen Chen-hai, Ningpó (ciutat de 250.000 habitants), Xangai, i enfonsaren la flota xinesa. Finalment, quan la flota britànica assetjava el port de Nankín, Tao Kuang acceptà la derrota.

El 29 d' agost de 1842, amb el tractat de Nankín, acabava la guerra. Xina pagava a la Gran Bretanya les despeses causades pel conflicte, indemnitzava als comerciants d' opi les pèrdues causades per l' actuació de Lin, obria al comerç els ports ocupats pels britànics, i els lliurava l' illa de Hong-Kong.

Pel què pertoca als protagonistes, tingueren destins personals molt diferents. Lin va ser castigat (no se sap ben bé per què; en definitiva s'havia limitat a a obeir les ordres imperials) amb el desterrament a una província remota. Després va ser rehabilitat i tornà a ocupar càrrecs importants. Morí el 1850.

Kishen va ser condemnat a mort. L' emperador li confiscà els seus béns (posseïa 425.000 acres de terra, 13.200 unces d'or i una fortuna valorada en 10 milions de lliures esterlines). Li perdonaren la vida, però l'obligaren a realitzar treballs forçats a la zona del riu Amur, un lloc fredíssim i salvatge del Nord de Xina. Acabà en la més absoluta misèria. Es desconeix exactament quan morí.

L'almirall George Elliot va ser rebut a la Gran Bretanya com un heroi nacional. En canvi, Charles Elliott resultà víctima d'enemics polítics que li envejaven el càrrec. Va

ser destituït el 1841, abans del final de la guerra. Acabà, com membre de la diplomàcia britànica, als Estats Units.

William Jardine acumulà una immensa fortuna traficant amb opi. Es convertí en membre del Parlament britànic, però tot li resultà inútil davant d'una malaltia qualificada de “penosa, llarga i atroç” pels seus contemporanis. Morí, entre horribles sofriments, el 1843.

Imatge 11. El port de Hong Kong en un gravat de 1847.

DECADÈNCIA I DESINTEGRACIÓ

Tao-Kuang continuà regnant fins l'any 1851, però sense aconseguir ni un sol dia de tranquil·litat. El cost de les indemnitzacions fixades pel tractat de Nankín l'obligà a incrementar exageradament els impostos. El malestar creat per aquest fet originà centenars de revoltes. La pobresa motivà l'aparició de colles de lladres i un auge increïble de la pirateria. El descontentament social generà acusacions d'incompetència i de corrupció contra la dinastia. Tao-Kuang es convertí en el centre de totes les crítiques. Se l'acusava d'haver venut Xina als estrangers. L'odi contra la dinastia manxú motivà la creació de societats secretes que conspiraven contra l'emperador.

Imatge 12. Tribunal xinès, en una fotografia de 1894.

Una implacable repressió intentà frenar el desordre social dels darrers anys de la dinastia manxú.

Entre 1850 i 1912 la justícia xinesa dictà unes 400.000 condemnes a mort.

El 1850 es produí la revolta dels Tai-ping, dirigida per un cabdill anomenat Hung Siu-Ts' uan, que es considerava germà petit de Jesús i predicava una nova religió on barrejava el cristianisme protestant amb la tradició xinesa. Creà un exèrcit molt ben organitzat i durant catorze anys s'enfrontà al poder imperial. S'establí a Nangkín, on instal·là la seva capital.

Va estar a punt de guanyar la guerra, però acabà derrotat pel recolzament dels europeus al poder imperial i víctima de la demència. Hung es suïcidà el 30 de juny de 1864, incendiant el palau de Nangkín on residia, després d'haver-hi tancat dins la seva família. Tots moriren entre les flames.

Poc després, els seus partidaris sucumbiren assassinats per les forces imperials. La revolta Tai-ping resultà extraordinàriament sagnant, provocant un mínim de vint milions de morts (una comparació: els morts provocats per la Primera Guerra Mundial foren deu milions)

Durant aquest període Xina conegué una altra guerra amb els estrangers. Entre 1856 -1860. es produí la Segona Guerra de l' Opi, o guerra de la Lorxa. S'originà quan un vaixell de guerra xinès arrestà la tripulació de la lorxa (tipus de vaixell xinès dedicat a petits recorreguts) Arrow, que navegava sota bandera britànica.

Els xinesos havien comès aquesta acció suposant que l' Arrow es dedicava a la pirateria. Potser tenien raó, però el resultat va ser una nova guerra. Els exèrcit xinesos foren derrotats per un exèrcit franco-britànic que s'apoderà de Pekin i saquejà la Ciutat Prohibida i el Palau Imperial. Podien haver-se apoderat del país, però Xina era un territori massa immens per ser ocupat. Es mantingué la dinastia Ming, i se l'obligà a noves concessions.

Imatge 13. La Sala del Tron del Palau Imperial abans i després de la seva destrucció per tropes franceses. Plaques de llanterna màgica, aproximadament de 1860.

A partir de 1861 el poder de Xina estaria en mans de Tse-Shi, emperadriu-regent. Era una dona de caràcter ferotge, implacable amb tothom.. Per entendre el seu caràcter, només cal un exemple: malgrat ser ella mateixa addicta a l'opi, promulgà una llei que condemnava a mort els qui consumien aquesta droga. Milers de persones foren executades, mentre Tse-Shi continuava fumant opi tranquil·lament.

El seu regnat va ser desastrós. Hagué de cedir més territoris als britànics, i també a francesos, russos, alemanys, japonesos i nordamericans. El 1898 es produí el moviment dels *Cent Dies*. Un grup de ministres intentà modernitzar l'estat xinès, però els canvis proposats no foren del gust de Tse-Hsi. Els reformadors acabaren executats.

El 1900 tingué lloc la revolta de la *Secta dels Lluitadors Virtuosos*, coneguts a Europa com el *bóxers*. Recolzats inicialment per Tse-Hsi assassinaren milers de missioners i comerciants europeus. L'emperadriu oferia recompenses per cada cap d'estranger que li portaven, amb quantitats diferents segons si es tractava d'un home, d'una dona, o d'un nen.

Durant 55 dies els *bóxers*, juntament amb l'exèrcit xinès, assetjaren a Pekín el Barri de les Legacions o de les Ambaixades, on residien els diplomàtics occidentals. El 1901 un exèrcit combinat de diverses potències estrangeres (EUA, França, Alemanya, Itàlia, Japó i Gran Bretanya) derrotà els xinesos i rescatà els diplomàtics.

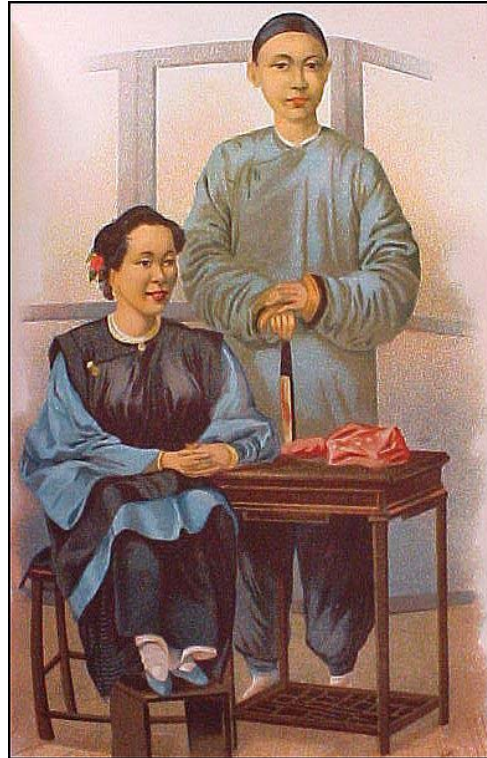
Tse-Hsi, llavors, abandonà els *bóxers*, ordenà matar els seus dirigents i es declarà la millor amiga dels vencedors. Naturalment, hagué de realitzar tota mena de concessions per fer-se perdonar, però conservà el tron.

Imatge 14. Parella xinesa, segons una litografia de 1887.

Resulta interessant observar els peus de la dona: són molt petits en proporció al cos. No es tracta d' un error del dibuixant.

Des que eren nadons, els peus de les nenes eren comprimits per un conjunt de lligadures i sabates rígides que impediien un creixement normal . El procés resultava molt dolorós, però els xinesos consideraven molt atractives les dones de peus petits.

Per contrast, tenien per molt lletges les dones europees i les anomenaven “diablasses de peus grans”.

Tse-Hsi va morir el 9 de novembre de 1909. El successor en el tron va ser el nét de l'emperadriu, Pu-Yi, un nen de tres anys. Regnaria molt poc. El 1911 un grup de generals donà un cop d'estat que pràcticament no trobà resistència i proclamà la República. Després de setanta anys d'agonia la Xina imperial arribava a la fi.